

Vẽ đường hoa

Rửa đường

Hướng tới một cộng đồng năng động vì sự phát triển bền vững và thịnh vượng

GS.TS. HOÀNG THỊ CHỈNH

Đó là chủ đề của Hội nghị thượng đỉnh APEC lần thứ 14 được diễn ra tại Hà Nội, VN vào 2 ngày 18,19 tháng 11 năm nay và cũng là tên gọi chung của APEC 2006 mà nước chủ nhà đang cai hội nghị đã đặt cho.

Có thể nói việc tổ chức Hội nghị thượng đỉnh APEC lần thứ 14 là sự kiện đối ngoại quan trọng nhất từ trước tới nay mà VN tổ chức. Tại sao lại khẳng định điều đó? Bởi vì APEC quá lớn mà sự phát triển của nó quyết định cục diện sự phát triển của nền kinh tế thế giới.

Vị trí của APEC

Với 21 thành viên nằm ở bờ rìa Thái Bình Dương, ngày nay APEC đã chiếm 59% dân số thế giới, 70% nguồn tài nguyên, 57% GDP và 46% thương mại toàn cầu. APEC cũng là tổ chức có nền kinh tế năng động nhất thế giới và đóng góp gần 70% tỷ lệ tăng trưởng kinh tế toàn cầu trong 10 năm qua. Nếu đi sâu vào tìm hiểu thì thấy APEC có rất nhiều điểm đáng chú ý, tổ chức này bao gồm: 2 cường quốc kinh tế lớn nhất thế giới; 2 nước tiềm ẩn có thể trở thành cường quốc kinh tế trong tương lai; 4 nước có diện tích lớn

nhất; 3 nước có dân số đông thứ nhất, thứ ba và thứ tư thế giới. APEC còn là một tổ chức đa châu lục, đa văn hoá, đa sắc tộc và đa chính trị. Bên cạnh những nền kinh tế lớn với trình độ khoa học công nghệ cao thì vẫn có những nền kinh tế mà trình độ phát triển kinh tế còn thấp...do vậy nếu biết tổ chức tốt, biết liên kết một cách chặt chẽ thì APEC sẽ là một diễn đàn hoạt động có hiệu quả vì các thành viên có thể hỗ trợ cho nhau, bổ sung cho nhau để cùng phát triển.

Những kết quả APEC đã đạt được

Bắt đầu được hình thành từ năm 1989, tuy nhiên quá trình hoạt động của APEC mới thực sự được khởi sắc từ sau Hội nghị thượng đỉnh lần thứ hai ở Bogor, Indonesia năm 1994. Tại hội nghị này, các quan chức cao cấp của 15 nước thành viên đã thống nhất được 3 mục tiêu cơ bản, 4 nguyên tắc chỉ đạo và khẳng định APEC là một khối kinh tế mở, các kết quả thực hiện tự do hoá thương mại và đầu tư của APEC sẽ được áp dụng cho tất cả các nước trên thế giới. Đây cũng là nét độc đáo trong nguyên tắc hoạt động của APEC rằng kiên quyết phản đối tư tưởng co cụm lại, mà là phải theo đuổi mục tiêu tự do hoá thương mại và đầu tư

trên phạm vi toàn cầu. Mặc dù APEC chưa phải là một tổ chức thực thụ mà đơn giản chỉ là một diễn đàn mang tính đối thoại, trao đổi, hợp tác trên cơ sở tự nguyện nhưng do nhận thức được vị trí của APEC và tầm quan trọng của các lĩnh vực hợp tác mà các thành viên đều tỏ rõ thiện chí và hưởng ứng một cách nghiêm túc. Chính vì lẽ đó mà sự hoạt động của APEC trong thời gian qua đã gặt hái được những kết quả nhất định. Từ Tuyên bố Bogor năm 1994 đến chương trình hành động Osaka năm 1995; từ Kế hoạch hành động Manila năm 1996 đến Kế hoạch hành động Vancouver năm 1997... và gần đây nhất là Hội nghị thượng đỉnh lần thứ 13 diễn ra vào tháng 11 năm 2005 tại Busan, thành phố lớn thứ 2 của Hàn Quốc, APEC đã ngày càng trưởng thành, vững mạnh và đang trên đà đạt tới những mục tiêu phát triển thiên niên kỷ của Liên Hiệp Quốc: Tỷ lệ đói nghèo của APEC giảm hơn một nửa, tỷ lệ thất nghiệp trong khu vực rất thấp, ngày càng có nhiều công dân APEC được hưởng thụ một nền giáo dục cấp tiểu học và trung học... Những thành quả nổi bật của APEC trong tự do hoá thương mại và đầu tư có thể kể đến là: cắt giảm thuế quan từ 16,6% (năm 1998) xuống còn 6,4% (năm 2004); một số hình thức rào cản phi thuế quan đã được chuyển sang hình thức thuế quan; rào cản đầu tư cũng được cắt giảm... Nhờ có những biện pháp thúc đẩy mậu dịch tự do mà tỷ lệ xuất khẩu so với GDP của khu vực ngày càng tăng, chứng tỏ mức độ mở cửa của các thành viên APEC ngày càng cao, nếu năm 1989 chỉ là 13,8% thì đến năm 2004 là 18,5%. Trong vòng 20 năm qua, lưu chuyển vốn toàn cầu giữa APEC với bên ngoài tăng lên 8 lần, đạt 1,4 ngàn tỷ USD trong năm 2004, thu nhập GDP bình quân đầu người cũng tăng 26%, một số thành viên có thu nhập thấp trong APEC có sức tăng trưởng mạnh mẽ, như Trung Quốc, VN... Ngày nay các nền kinh tế của APEC đang dẫn đầu thế giới về hệ thống quản lý, về tính năng động và sức cạnh tranh cao.

Hướng tới một cộng đồng năng động

Bên cạnh những thành công đã đạt được trên đây, hoạt động của APEC cũng đang còn nhiều vấn đề đặt ra cần giải quyết. Thứ nhất là như trên đã phân tích cái hay của sự đa dạng phong phú về nhiều mặt giữa các nước thành viên có thể hỗ trợ bổ sung cho nhau để cùng phát triển, nhưng chính sự khác biệt quá lớn đó cũng là một trở ngại cho sự liên kết bởi vì xuất phát từ trình độ phát triển kinh tế khác nhau, quan điểm chính trị có khi là đối lập nên nhiều vấn đề khó thống nhất. Hơn nữa một khi các ngành, các sản phẩm mang tính chất bổ sung cho nhau thì tính cạnh tranh không cao; thứ hai, tính chất của APEC là hợp tác trên cơ sở tự nguyện, các cam kết không mang tính bắt buộc nên các tuyên bố chung của các hội nghị thượng đỉnh thường mang tính chất hình thức nhiều hơn mà kết quả triển khai để biến thành hành động thực tế thì có vẻ

như còn khá chậm chạp; thứ ba, APEC đóng vai trò quan trọng trong tiến trình tự do hoá thương mại toàn cầu, nhưng chính một số thành viên của APEC lại cố tình duy trì những rào cản mậu dịch, nhất là bảo hộ trong lĩnh vực nông nghiệp, đây cũng chính là một trong những nguyên nhân dẫn đến thất bại trong vòng đàm phán Doha; thứ tư, theo mục tiêu ban đầu đặt ra là đến năm 2010 đối với các thành viên phát triển và năm 2020 đối với các thành viên đang phát triển APEC phải trở thành một khu vực mậu dịch tự do, thế nhưng trên thực tế tiến trình này diễn ra còn khá chậm chạp. Thay vì hướng tới mục tiêu là tự do hoá đa phương thì giữa các thành viên lại nở rộ những thoả thuận mậu dịch tự do song phương (FTA). Điều này có thể làm phức tạp hoá các mối quan hệ, làm tăng chi phí các giao dịch thương mại và làm giảm khả năng thực hiện các sáng kiến, các đề xuất mà các thành viên đưa ra để hướng tới một nền mậu dịch tự do đa phương...

Như vậy để hoạt động thực sự có hiệu quả, hướng tới một cộng đồng năng động vì sự phát triển bền vững và thịnh vượng, đạt được những mục tiêu đã đề ra trong Tuyên bố Bogor, APEC phải phấn đấu nhiều hơn nữa mà cụ thể phải tập trung giải quyết được các vấn đề như rút ngắn khoảng cách chênh lệch giữa các nước thành viên, không nên áp đặt chính trị trong các vấn đề tự do hoá thương mại và đầu tư; phải cụ thể hoá các mục tiêu bằng những hành động cụ thể, biến những cam kết thành những việc làm thiết thực hơn; nâng cao vai trò của mình hơn nữa trong WTO nhằm kết thúc vòng đàm phán Doha và thúc đẩy mậu dịch tự do hoá trên phạm vi toàn cầu; chú ý nhiều hơn nữa đến mục tiêu cần đạt được là mậu dịch tự do đa phương mà nhìn nhận lại tính hiệu quả của các liên kết song phương hiện nay trong APEC.

VN với APEC

Về quan hệ kinh tế

Cho đến nay APEC vẫn là bạn hàng mậu dịch lớn nhất của VN, chiếm trên 70% tổng kim ngạch xuất nhập khẩu. Năm nhà nhập khẩu lớn nhất của VN năm 2005 đều là thành viên của APEC, đó là: Mỹ, Nhật, Trung Quốc, Australia và Singapore. APEC cũng là khu vực xuất khẩu lớn nhất cho VN, năm 2005, xuất khẩu của các thành viên APEC vào VN chiếm khoảng hơn 80% tổng giá trị xuất khẩu của VN, đạt gần 30 tỷ USD. Nhiều mặt hàng ta xuất chủ yếu là vào thị trường APEC như dầu thô, cao su tự nhiên, thiếc thỏi, than đá, gạo... ngược lại, nhiều mặt hàng ta nhập tuyệt đại bộ phận cũng là từ APEC như xăng dầu, phân hoá học, chất dẻo, xe gắn máy, thuốc trừ sâu, sắt thép, phương tiện vận tải và máy móc thiết bị các loại...

APEC đồng thời là nhà đầu tư lớn nhất của VN. Tính từ 1988 đến tháng 12 năm 2005, trong số 13 nước đầu tư trực tiếp lớn nhất vào VN thì từ APEC đã có tới 9 nước. APEC cũng là khu vực thực hiện viện trợ phát triển chính

thức lớn nhất cho VN, chiếm khoảng trên 50% tổng số ODA cho VN.

Trong số 2,9 triệu lượt khách quốc tế đến VN trong năm 2005 thì đã có 2,2 triệu người là từ APEC, chiếm đến 75% tổng số du khách đến VN.

Là một trong ba thành viên được kết nạp sau cùng, VN đã từng bước tham gia vào các chương trình hoạt động của APEC. Tính đến nay, VN đã thực hiện 11 dự án trong khuôn khổ APEC với tổng số vốn đầu tư khoảng 6 triệu USD, đồng thời VN cũng đã tích cực đề xuất nhiều sáng kiến mới trong các hội nghị, các diễn đàn khác nhau của APEC như: sáng kiến về lập Quỹ hỗ trợ doanh nghiệp siêu nhỏ; thúc đẩy đầu tư trong nội khối APEC...

Về tổ chức APEC 2006

Sau 8 năm là thành viên của APEC, với những đóng góp tích cực, VN đã được các thành viên của tổ chức này đồng ý để chúng ta đăng cai Chủ tịch APEC 2006. Được tổ chức hội nghị thượng đỉnh APEC lần thứ 14 là một vinh dự lớn đối với VN, nhưng tổ chức tốt, gây ấn tượng mạnh cho các nước thành viên không phải là chuyện dễ bởi quy mô của nó quá lớn, có quá nhiều đại biểu và kéo dài suốt từ đầu năm đến cuối năm, trong khi cơ sở hạ tầng VN còn yếu kém về mọi mặt, ta lại chưa có kinh nghiệm tổ chức những hội nghị có quy mô quá lớn như vậy, quả thật đây là một thách thức không nhỏ đối với VN.

Để có cuộc họp cuối cùng của các nhà lãnh đạo cấp cao APEC tại Hà Nội vào ngày 18-19.11.2006, ngay từ đầu năm cho đến ngày đó, ở VN đã có rất nhiều các loại hình hoạt động của APEC như tổ chức các hội nghị, hội thảo, diễn đàn, triển lãm, hội chợ... Chỉ tính riêng hội nghị, ước tính có tất cả hơn 100 hội nghị với sự tham dự của hơn 10.000 đại biểu đại diện cho 21 nền kinh tế thành viên. Các hội nghị này có thể chia ra 3 nhóm chính là: Hội nghị các nhà lãnh đạo APEC, Hội nghị các quan chức cao cấp APEC (SOM I, II, III và IV), và Hội nghị giữa các bộ trưởng chuyên đề. Các hội nghị chính của APEC tại VN năm 2006 được thể hiện trong bảng dưới đây:

Bảng 1: Các hội nghị chính của APEC tại VN năm 2006

STT	Tên gọi	Thời gian	Địa điểm
1	Hội nghị các quan chức cao cấp lần 1 (SOM I)	20.2 - 2.3	Hà Nội
2	Hội nghị các quan chức cao cấp lần 2 (SOM II)	20.5 - 30.5	TP.HCM
3	Hội nghị các quan chức cao cấp lần 3 (SOM III)	3.9 - 14.9	Đà Nẵng

Hội nghị các quan chức cao cấp kết thúc (SOM IV)	12.11 - 13.11	Hà Nội
Hội nghị bộ trưởng về dịch cúm gia cầm	5.5 - 6.5	Đà Nẵng
Hội nghị bộ trưởng thương mại	1.6 - 2.6	TP.HCM
Hội nghị bộ trưởng tài chính	4.9 - 8.9	Hà Nội
Hội nghị bộ trưởng DNNVV	25.9 - 29.9	TP. Hạ Long
Hội nghị bộ trưởng du lịch	26.9 - 18.10	Hội An
Hội nghị liên bộ trưởng ngoại giao và thương mại APEC	15.11 - 16.11	Hà Nội
Hội nghị cấp cao các chủ tịch/tổng giám đốc với sự tham gia của 500 công ty hàng đầu tại khu vực APEC	17.11 - 19.11	Hà Nội
Hội nghị cấp cao APEC lần thứ 14	18.11 - 19.11	Hà Nội

Nguồn: Tư liệu của Ủy ban quốc gia về APEC

Bên cạnh các hội nghị chính trên đây, còn có các hội nghị, hội thảo chuyên ngành của hơn 50 ủy ban, tiểu ban, nhóm công tác của APEC, trại hè thanh niên APEC, hội chợ triển lãm APEC...

Như vậy, để có thể tổ chức thành công các hoạt động nêu trên của APEC 2006, VN đã phải cố gắng rất nhiều, cả ở cấp Trung ương và các cấp địa phương, nhất là ở những nơi diễn ra các hội nghị. Đặc biệt là năm 2006, VN cũng đã phải đối đầu với bao nỗi khó khăn, thiên tai dịch họa hoành hành, có những nơi phải vừa khắc phục hậu quả của những cơn bão lớn, vừa phải chuẩn bị để tổ chức tốt các hội nghị. Vì mục tiêu đặt ra là các hội nghị phải đảm bảo yêu cầu: chu đáo trong tổ chức, an toàn tuyệt đối trong an ninh, phong phú trong các chương trình hỗ trợ, trọng thị và hiếu khách trong ứng xử...

Những lợi ích mà VN sẽ thu được nhờ tổ chức APEC

- Vì để điều hành được các hội nghị, chúng ta phải tìm hiểu, nghiên cứu tất cả các chuẩn mực chung trong

thương mại quốc tế, giúp VN có cái nhìn tổng quan về cục diện chính sách thương mại hiện nay trong WTO và trong diễn đàn APEC. Từ đó giúp chúng ta xây dựng chính sách thương mại phù hợp với điều kiện VN nhưng phải phù hợp với chính sách thương mại toàn cầu;

- Tạo điều kiện để VN có thể đưa ra những sáng kiến của mình cho các thành viên APEC tranh luận và đi đến thống nhất. Những sáng kiến này được xây dựng trên cơ sở thực trạng về những vấn đề đó hiện nay của APEC, mục tiêu của Bogor đặt ra và chương trình hành động Busan. Đặc biệt những sáng kiến đó phải xuất phát từ những vấn đề mà VN đang quan tâm và nếu được thực hiện sẽ có lợi cho VN. Do vậy, những sáng kiến mà VN đề xuất cho APEC 2006 chính là 7 ưu tiên hoạt động, đó là (1) Thúc đẩy hợp tác APEC để tăng cường thương mại và đầu tư; (2) Nâng cao khả năng cạnh tranh của các DNNVV; (3) Thúc đẩy năng lực hội nhập thông qua phát triển nguồn nhân lực, hợp tác tin học, viễn thông; (4) Tăng cường an ninh con người; (5) Thúc đẩy các biện pháp chống tham nhũng; (6) Liên kết các nền kinh tế APEC thông qua trao đổi du lịch và văn hoá; và (7) Cải cách APEC để hướng tới một cộng đồng năng động và hiệu quả hơn.

Riêng trong lĩnh vực thương mại, VN đã xây dựng một chương trình hành động đến năm 2010 với mục tiêu giảm 5% chi phí giao dịch cho các doanh nghiệp kinh doanh trong khu vực châu Á-TBD; đơn giản hoá thủ tục hải quan; đưa ra các tiêu chuẩn kỹ thuật phù hợp cho hàng hoá và dịch vụ; tạo điều kiện thuận lợi cho các doanh nhân trong khu vực đi lại...

- VN có dịp được học hỏi, trao đổi kinh nghiệm với các nước có trình độ phát triển tương đồng với mình. Thí dụ, kinh nghiệm gia nhập WTO của các nước thành viên (trong APEC chỉ còn Nga và VN là chưa phải thành viên của WTO), làm thế nào để thành công trong quá trình đàm phán, cái gì có thể nhượng bộ, cái gì kiên quyết không nhượng bộ. Ngược lại, VN cũng chia sẻ kinh nghiệm về các biện pháp mà VN đã áp dụng để khống chế thành công và kiểm soát được đại dịch cúm gia cầm, liên tục trong thời gian dài không để xảy ra trường hợp nào. Cũng qua đây, các nước trong khối APEC đã cam kết tài trợ 46 triệu USD cho VN để tiếp tục thực hiện công tác này;

- Bên lề APEC, VN sẽ có những cuộc gặp gỡ không chính thức với các quan chức cao cấp của các nước thành viên để có thể trao đổi, thoả thuận một số vấn đề về thương mại và đầu tư mà VN đang quan tâm. Thông qua Hội nghị cấp cao các Chủ tịch/Tổng giám đốc với sự tham gia của 500 công ty hàng đầu tại khu vực APEC, các doanh nghiệp VN có cơ hội giao lưu học hỏi kinh nghiệm thành công của các doanh nghiệp, và cũng là dịp để có thể thu hút được sự chú ý của các công ty hàng đầu trong khu

vực, họ sẵn sàng đầu tư vào VN nếu thấy đây quả là một địa bàn thực sự hấp dẫn; Thông qua Hội chợ EXPORT-2006, VN có dịp giới thiệu sản phẩm của mình với các thành viên APEC...;

- APEC 2006 được tổ chức tại VN cũng là một trong những yếu tố quan trọng thúc đẩy nhanh hơn tiến trình VN gia nhập WTO, tạo điều kiện thuận lợi hơn để các đối tác sớm thông qua, bởi vì đa số những nước chưa đồng ý ở giai đoạn cuối lại nằm trong khối APEC như Australia, New Zealand, Mexico và đặc biệt là Mỹ. Thật khó có thể "coi" được khi Tổng thống Mỹ sang dự Hội nghị thượng đỉnh APEC lần thứ 14 tại Hà Nội mà Quốc hội Mỹ lại chưa thông qua được Quy chế quan hệ thương mại bình thường vĩnh viễn (PNTR) cho VN và đặt ra những yêu cầu quá cao để VN chưa thể gia nhập được WTO- vốn là tổ chức mà VN đã phải cố gắng đeo đuổi trong hơn 11 năm qua;

- Qua APEC 2006, VN sẽ có dịp để giới thiệu cho thế giới (mà trước hết là các thành viên của APEC), về một VN năng động, cởi mở và mến khách. Thông qua việc tham gia và các SOM, các hội nghị bộ trưởng về thương mại, về du lịch... được tổ chức ở các thành phố lớn, các điểm du lịch hấp dẫn mà các đại biểu của 20 thành viên khác mới có dịp tận mắt nhìn thấy những đổi thay của VN. Đây chính là cơ hội để chúng ta có thể chứng tỏ với các bạn hàng mậu dịch lớn, các nhà đầu tư lớn của APEC về một VN đang đổi mới từng ngày với tốc độ tăng trưởng cao và mặt bằng đầu tư ngày càng thông thoáng. Thông qua các chương trình du lịch, các buổi biểu diễn văn nghệ, các món ăn truyền thống... mà các bạn thành viên của APEC mới có dịp hiểu thêm về đất nước, con người VN, về truyền thống văn hoá VN, góp phần thắt chặt hơn nữa mối quan hệ giữa APEC với VN và giữa VN với APEC;

- Thông qua sự thành công APEC 2006, VN đã chứng minh được khả năng tổ chức những hội nghị tầm cỡ lớn trên thế giới với hàng ngàn đại biểu, với những nguyên thủ lớn đến từ nhiều quốc gia mà vẫn đảm bảo được tính hiệu quả và an toàn cao. Điều này càng khẳng định thêm uy tín của VN trên trường quốc tế và từ đây biết đâu cũng mở ra một hướng đi mới trong kinh doanh mà VN có thể tiếp tục nghiên cứu và đưa vào thực hiện.

Như vậy APEC là một diễn đàn quan trọng, có vị trí lớn trong việc thúc đẩy tự do hoá về thương mại và đầu tư chẳng những trong khu vực mà còn trên phạm vi toàn cầu. Sau 17 năm đi vào hoạt động, APEC đã gặt hái được những thành công tuy chưa phải là cao. Để hoạt động đi vào thực chất hơn, APEC cần phải giải quyết nhiều vấn đề. Là 1 trong 3 thành viên trẻ nhất, VN đã có những cố gắng nhất định mà việc tổ chức thành công APEC lần thứ 14 chính là một ví dụ minh hoạ, góp phần cùng các thành viên khác đưa APEC thực sự trở thành một cộng đồng năng động vì sự phát triển bền vững và thịnh vượng ■